

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та підприємництва

Кафедра економіки

Затверджую

Проректор з науково-педагогічної та

навчальної роботи _____ О.В. Дармограй

« ____ » _____ 2018 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИК

першого (бакалаврського) освітнього рівня вищої освіти

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Вінниця – 2018

Наскрізна програма практик першого (бакалаврського) освітнього рівня вищої освіти денної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» / О.І. Шаманська, Е.А. Кіреєва, А.А. Брояка, Л.А. Феняк; Вінн. нац. аграр. ун-т. – Вінниця: ВНАУ, 2018. – 34 с.

Укладачі: Шаманська Олена Ігорівна., к.е.н., доцент, декан факультету економіки та підприємництва;
Кіреєва Елеонора Андріївна, к.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки ВНАУ;
Брояка Антоніна Анатоліївна, к.е.н., старший викладач кафедри економіки ВНАУ;
Феняк Л.А., асистент кафедри економіки ВНАУ

Рецензенти: Польова О.Л., д.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування ВНАУ
Павлюк Т.І., к.е.н., доцент кафедри філософії та економічної теорії ВТЕІ КНТЕУ

Ухвалено на засіданні навчально-методичної комісії факультету економіки та підприємництва ВНАУ (протокол № 8 від 26 березня 2018 року).

Ухвалено на засіданні науково-методичної комісії ВНАУ (протокол № 8 від 25 квітня 2018 року).

Наскрізна програма практичної підготовки студентів денної форми навчання першого освітнього рівня (бакалавр) галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є основним навчально-методичним документом, який визначає усі аспекти проведення навчальної та виробничої практик. Вона забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практик, їх системність, неперервність і послідовність навчання студентів.

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	4
2. Структура та зміст наскрізної програми практики студентів.....	5
3. Мета і завдання практики.....	7
4. Бази практики.....	10
5. Організація і керівництво практикою.....	12
6. Зміст навчальної практики з дисципліни «Економіка підприємства».	15
7. Зміст виробничої практики	18
8. Підведення підсумків практики.....	20
9. Рекомендована література.....	23
Додатки.....	27

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

У сучасних умовах формування нової економічної системи України підвищуються вимоги до професійного рівня підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, його відповідності вимогам роботодавців, до забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Одним із напрямів вирішення цієї проблеми є поетапна практична підготовка майбутніх спеціалістів із послідовним нарощуванням їхнього рівня професійних знань та практичних навичок.

Практика студентів Вінницького національного аграрного університету є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти згідно із «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міносвіти України № 93 від 08.04.1993 р..

Наскрізна програма практики є основним навчально-методичним документом, що регламентує мету, зміст і послідовність проведення практики студентів на визначених базах практики, підведення підсумків практики студентів і містить рекомендації щодо видів, форм і методів контролю якості підготовки (рівень знань, уміння і навички), які студенти повинні отримувати під час проходження практики.

Метою практичної підготовки здобувачів вищої освіти першого освітнього рівня (бакалавр) денної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є закріплення теоретичних знань, отриманих ними під час навчання, набуття й удосконалення ними компетентностей, професійних навичок і вмінь, визначених відповідною освітньою програмою вищої освіти. Крім того, практична підготовка спрямована на оволодіння студентами сучасних методів, форм та технологій у сфері майбутньої професійної діяльності; виконання відповідних практичних завдань професійної спрямованості в реальних умовах; ознайомлення з

впровадженням організаційних, управлінських, техніко-технологічних та інших інновацій у діяльність підприємства, що є базою практики.

Важливим завданням для кожного студента-практиканта є цілеспрямований збір матеріалів із практичної чи теоретичної частини своєї науково-дослідної роботи (реферату, курсової роботи).

Наскрізна практична підготовка студентів орієнтована на поступове вивчення основних методів створення і проектування сучасних інформаційних систем, використання студентами відповідних програмних засобів.

У період проходження практики студенти мають можливість більш чітко усвідомити міждисциплінарну інтеграцію курсів профілюючої кафедри, значно глибше зрозуміти, яким чином основні теоретичні положення переводяться на мову конкретних рішень і дій, залучитися до виконання виробничих професійних завдань, які сприяють поглибленню інтересу до обраної професії та наукової роботи, формувати професійне мислення і відповідальність за доручену справу.

2. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ НАСКРІЗНОЇ ПРОГРАМИ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ

Метою розробки Наскрізної програми практики студентів (НППС), які одержують професійну освіту, є запланована і структурована програма практичної підготовки студента на відповідних підприємствах, установах та організаціях галузей економічної діяльності України.

Структура Наскрізної програми практики студента-магістранта повинна чітко висвітлювати спеціальні цілі та завдання з навчання, які тісно пов'язані із задачами і практичною роботою в конкретній галузі діяльності, на кожному етапі практики.

Структура та зміст Наскрізної програми практики студентів вищих

навчальних закладів, як основного навчально-методичного документа практики, розробляються на підставі затвердженої Специфікації мінімальних вимог до компетентності фахівця першого освітнього рівня (бакалавр) та її оцінки, виходячи з вимог до кваліфікації фахівця.

На основі наскрізної програми практики кафедрою розробляється програма для проходження виробничої практики на окремому курсі.

Відповідно до «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (затв. наказом № 93 Міносвіти України від 08.04.1993 р.) та «Методичних рекомендацій зі складання програм практик студентів вищих навчальних закладів України» (затв. наказом № 31-5/97 від 14.02.1996 р.) наскрізна програма повинна включати:

- перелік всіх видів практики, що передбачені навчальним планом даної спеціальності, спеціалізації (за освітньо-кваліфікаційними рівнями, формою навчання) при цьому вказується терміни їх проходження та семестр в якому вони проводяться;
- порядок проведення та звітності з практики;
- перелік основних документів з практики та порядок їх подання;
- загальну характеристику баз практики, які відповідають її специфіці;
- рекомендації щодо видів, форм, тестів перевірки знань, умінь, навичок, які студенти мають отримати під час проходження відповідного виду практики;
- критерій оцінок за результатами проходження та захисту всіх видів практик.

Відповідно до навчального плану підготовки здобувачів першого освітнього рівня (бакалавр) галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» передбачено навчальну та виробничу практики. Періоди їх проведення та обсяги наведено в табл. 1.

**Структура наскрізної практичної підготовки фахівців галузі знань 07
«Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»**

№ п/п	Курс	Семестр	Назва практики	Кількість кредитів /	Форма контролю	Відповідаль на кафедра
1	3	6	Навчальна практика «Економіка підприємства»	2/60	Диференц. залік	Кафедра економіки
2	4	8	Виробнича практика	6/180	Залік, Захист звіту	Кафедра економіки

3. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Ціллю практики студентів є ознайомлення здобувачів вищої освіти зі специфікою майбутнього фаху, отримання ними первинних професійних умінь і навичок із дисциплін дисципліни професійної підготовки (зокрема, «Економіка підприємства»), за також набуття практичних умінь та навичок на базі конкретного суб'єкта господарювання, оволодіння професійним досвідом та готовності їх до самостійної трудової діяльності, а також збору матеріалів для написання передбачених програмою видів робіт.

Метою навчальної практики «Економіка підприємства» є закріплення та поглиблення теоретичних знань з дисципліни, розвиток професійних якостей майбутнього фахівця, що дозволить студентам в майбутньому успішно здійснювати управлінську діяльність. В процесі навчальної практики ставляться завдання набуття вмінь і професійних навиків майбутнього фахівця.

Завданням навчальної практики «Економіка підприємства» є:

- опанування основних понять і категорій фінансово-економічної та господарської діяльності підприємства;
- набуття практичних навичок використання базових інструментів здійснення підприємницької діяльності;
- набуття практичних навичок з аналізу та оцінки досягнутого рівня ефективності використання виробничих ресурсів підприємства;
- формування вмінь творчого пошуку резервів підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства і його продукції.

Проходження навчальної практики «Економіка підприємства» забезпечує формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

- здатність визначати показники, що характеризують виробниче спрямування підприємства, рівень забезпеченості підприємства виробничими ресурсами та ефективності їх використання, визначати розмір оплати праці та фонд оплати праці на підприємстві;
- здатність розробляти окремі планово-економічні та звітні документи;
- здатність обирати порядок складання кошторисів підприємства та калькуляцій продукції;
- здатність визначати фактори формування доходів від операційної діяльності, розраховувати показники прибутку та рентабельності, фактори, що визначають їх рівень;
- здатність приймати певні рішення щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Метою виробничої практики здобувачів вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є їх ознайомлення безпосередньо на підприємствах (організаціях, установах) із виробничою, комерційною та правовою діяльністю бази практики, відпрацювання вмінь і навичок зі спеціальності, закріплення знань, отриманих при вивченні певного циклу

теоретичних дисциплін та придбання первинного практичного досвіду.

Завданням виробничої практики є:

- формування у здобувачів вищої освіти професійних умінь і навичок щодо прийняття самостійних рішень під час професійної діяльності в реальних умовах;
- поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти в процесі вивчення дисциплін професійної підготовки;
- опанування сучасних прийомів, методів та знарядь праці в сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності;
- розвиток професійного мислення, прищеплення умінь фахової діяльності в умовах трудового колективу;
- виховання у здобувачів вищої освіти потреби поповнювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності;
- збір практичних та статистичних матеріалів для виконання передбачених освітньою програмою робіт.

Проходження виробничої практики забезпечує формування у здобувачів вищої освіти спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» ОС «бакалавр» інтегральних, загальних, спеціальних (фахових) компетентностей, зокрема:

- знання і розуміння теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності;
- здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур;
- розуміння форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин;
- здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур;
- знання і розуміння основ обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності;
- знання та розуміння організації зовнішньоекономічної діяльності

підприємницьких, торговельних і біржових структур.

4. БАЗИ ПРАКТИК

4.1. Практика студентів університету проводиться на базах практики, які мають відповідати вимогам програми практики, зокрема:

- мати високий рівень техніки й технології, організації і культури праці;
- забезпечити можливість проведення більшості видів практики при дотриманні умов послідовності їх робочих програм;
- володіти достатньою інформаційно-статистичною базою для даного виду практики;
- підтримувати науково-технічні зв'язки з кафедрою.

4.2. Вибору баз практики повинна передувати робота кафедри з вивчення виробничих та економічних можливостей з точки зору їхньої придатності для проведення практики студентів по спеціальності.

На підготовку студентів, які навчаються за державним замовленням перелік баз практики надає Головне управління агропромислового розвитку облдержадміністрації, яке формує замовлення на спеціалістів. На підготовку спеціалістів за цільовими договорами з підприємствами, організаціями, установами бази практики передбачаються у цих договорах.

У випадку, коли підготовка спеціалістів здійснюється за замовленням фізичних осіб, бази практики забезпечують ці особи (з врахуванням всіх вимог наскрізної програми) або університет, що визначається умовами договору (контракту) на підготовку спеціалістів.

4.3. Студенти мають право самостійно підбирати для себе місце виробничої практики і пропонувати його кафедрі, деканату для укладання відповідних угод.

4.4. З базами практики (підприємствами, організаціями, установами будь-яких форм власності) університет завчасно укладає договори на її

проведення. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період конкретного виду практики або до п'яти років.

4.5. Рекомендовані бази практик наведено в додатку А.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

5.1. Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається на деканів факультетів та відділ практичного навчання та працевлаштування університету.

Навчально-методичне керівництво і виконання програм практик забезпечує кафедра економічної кібернетики.

5.2. До керівництва практикою студентів залучаються керівники дипломних та курсових проектів (робіт) або досвідчені викладачі кафедр, які брали безпосередню участь в навчальному процесі.

Строки виїзду викладачів на бази практик для здійснення керівництва визначаються навчальним закладом у межах часу передбаченого робочою програмою відповідного виду практики незалежно від проходження практики студентами в одному або декількох об'єктах практики.

Оплата викладачам добових, за проїзд до місця практики за межами розташування навчального закладу і назад, а також витрати по найму житлового приміщення проводиться навчальними закладами згідно діючим законодавством про оплату службових відряджень.

5.3. Керівник практики від університету:

- перед початком практики бере участь у розподілі студентів за базами практики та контролює їх підготовленість, та за потребою, до прибуття студентів-практикантів, проведення відповідних заходів;
- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед від'їздом студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики та

- з техніки безпеки, надання студентам-практикантам необхідних документів (направлення, програми, щоденник, календарний план, індивідуальне завдання, методичні рекомендації по виконанню звіту і т.д., перелік яких встановлює навчальний заклад;
- повідомляє студентів про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі, а саме: подання письмового звіту, виконання кваліфікаційної роботи, вигляду оформлення виконаного індивідуального завдання, підготовка доповіді, виступу, тощо;
  - у тісному контакті з керівником практики від виробництва забезпечує високу якість її проходження згідно з програмою; у разі потреби узгоджує з керівником практики від підприємства (організації, установи) індивідуальні завдання з урахуванням особливостей місця практики;
  - контролює виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку бази практики, веде або організовує ведення табеля відвідування студентами бази практики;
  - надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань і збору матеріалів для кваліфікаційної роботи;
  - проводить обов'язкові консультації щодо обробки зібраного матеріалу та його використання у звіті з практики і кваліфікаційній роботі;
  - оцінює оформлення звіту-щоденника;
  - може приймати заліки з практики та захист звітів здобувачів вищої освіти з практики у складі комісії;
  - подає завідувачу кафедрою письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення практики студентів.

5.4. Розподіл студентів на практику проводиться відділом практичного навчання та працевлаштування з урахуванням замовлень на підготовку спеціалістів та їх майбутнього місця роботи після закінчення навчання.

5.5. Для студентів, які навчаються без відриву від виробництва, університет передбачає практику тривалістю до одного місяця згідно з

Положенням про проведення практики.

5.6. Бази практик в особі їх перших керівників разом з університетом несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики студентів.

5.7. *Керівник практики від підприємства*, який здійснює загальне керівництво практикою:

- несе особисту відповідальність за проведення практики у межах своєї компетенції;
- організовує практику згідно з програмою практики;
- визначає місця практики, забезпечує найвищу ефективність її проходження;
- організовує проведення відповідними фахівцями інструктажу з охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежної безпеки, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку;
- забезпечує виконання графіків проходження практики у структурних підрозділах підприємства;
- надає практикантам можливість користуватись наявною літературою, необхідною документацією, лабораторіями, майстернями підприємства для виконання програми практики;
- забезпечує і контролює дотримання практикантами правил внутрішнього розпорядку;
- створює необхідні умови для засвоєння здобувачами вищої освіти нової техніки, передових технологій, сучасних методів організації праці;
- контролює дотримання законодавства України про працю тощо.

Обов'язки безпосередніх керівників, призначених базами практики, зазначені в окремих розділах договорів на проведення практики здобувачів вищої освіти університету.

За наявності вакантних місць студенти можуть бути зараховані на штатні посади, якщо робота на них відповідає вимогам програми практики. При цьому не менше 50 відсотків часу відводиться на загально професійну

підготовку за програмою практики.

5.8. Студенти університету при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики від університету консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно скласти звіт про практику та залік з практики.

Форми основних документів, що використовуються при організації та проведенні практики, наведено в додатках. На здобувачів вищої освіти, які проходять практику на підприємстві (в організації, установі), розповсюджується законодавство України про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства (організації, установи).

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Відповідно до навчальних планів підготовки фахівців першого освітнього рівня (бакалавр) галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» - навчальна практика з дисципліни «Економіка підприємства» - передбачена на третьому курсі (6 семестр) протягом двох тижнів. Навчальна практика з дисципліни «Економіка підприємства» проводиться за тематичними планами (табл. 2).

Тематичний план та рейтингова оцінка навчальної практики з економіки підприємства

№ за пор.	Тематика занять	Кількість	
		годин	кредитів
1.	Видача завдання на навчальну практику, розгляд актуальної сучасної проблематики, опрацювання літературних джерел	6	0,2
	- загальний інструктаж та забезпечення студентів необхідним матеріалом (звітами, технічними засобами та ін.)	2	0,07
	- знайомство студентів з метою, методами, формами та змістом навчальної практики, уточнення індивідуальних завдань	2	0,07
	- обговорення сучасних проблем розвитку аграрного сектора економіки, характеристика організаційно правових форм господарської діяльності підприємств за діючим законодавством України	2	0,07
2.	Виконання індивідуальних завдань:	30	1
	Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання	3	0,1
	Тема 2. Земельні ресурси підприємств	3	0,1
	Тема 3. Персонал підприємства та продуктивність праці	4	0,13
	Тема 4. Капітал підприємства. Основні засоби підприємства	4	0,13
	Тема 5. Оборотний капітал підприємства	4	0,13
	Тема 6. Витрати виробництва, собівартість	4	0,13

	продукції та ціноутворення		
	Тема 7. Ефективність діяльності підприємства та фінансово-економічні результати	4	0,13
	Тема 8. Економічна безпека підприємств та антикризова політика	4	0,13
3.	Підведення підсумків аналітичного дослідження, оформлення звіту	12	0,4
4.	Вирішення ситуаційних завдань	6	0,2
	Всього	60	2

Базові професійні знання, якими має оволодіти студент-практикант: вміти працювати з сучасними інформаційними технологіями збору, обробки та поширення даних; вирішувати завдання, які сформовано на основі реальних даних, взятих зі статистичної звітності; проводити відповідні економічні розрахунки; використовувати методи оцінювання явищ та процесів соціальної та фінансово-економічної сфери; досліджувати, прогнозувати та перевіряти достовірність отримання результатів шляхом логічного та арифметичного контролів.

Інформаційна підтримка професійної діяльності: економічна література; реальні статистичні дані, взяті зі статистичних збірників та бюлетенів; фінансова та статистична звітність аграрних підприємств різних форм господарювання.

В ході виконання індивідуальних завдань студенти повинні ознайомитись із установчими документами підприємства, визначити напрямок його діяльності, дослідити забезпеченість підприємства основними видами ресурсів, оцінити ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Для оцінки виробничо-господарської діяльності підприємства необхідно використати звіти підприємства за 3 роки. Нижче наведено перелік основних форм звітності, на основі яких проводиться аналіз діяльності підприємства:

- Статут
- Форма №1 «Баланс»
- Форма №2 «Звіт про фінансові результати»
- Форма №3 «Звіт про рух грошових коштів»
- Форма №4 «Звіт про власний капітал»
- Форма №5 «Примітки до річної звітності»
- Форма №11 – ОФ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)»
- Форма №1 – ПВ «Звіт з праці»
- Форма №1П-НПП «Звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції»
- Форма 50-сг «Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств»
- Форма №1 – торг «Звіт про товарооборот».

Перелік питань, що мають вивчатися та зразок структури звіту з навчальної практики наведено в додатках.

7. ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Виробнича практика з фаху передбачає використання теоретичних знань з усього блоку професійно-орієнтованих дисциплін і дисциплін спеціальної підготовки. Звіт має відобразити всі аспекти діяльності здобувача вищої освіти на місцях стажування, повинен бути структурований та висвітлювати наступні питання:

1. Загальна характеристика підприємства – об'єкта дослідження:
  - структура підприємства (виробнича, організаційна, управлінська) та організація його діяльності;
  - функціональні обов'язки керівників та спеціалістів різних рівнів;
  - аналіз результативних показників діяльності підприємства.

2. Мікроекономічні та макроекономічні чинники розвитку підприємництва:

- аналіз конкурентного середовища;
- організація виробництва та збут продукції (товарів, робіт, послуг);
- дослідження факторів, що впливають на ціноутворення в підприємстві;
- аналіз маркетингових рішень та оцінка їх ефективності;
- організація та управління логістичною діяльністю підприємства;

3. Визначення потреби підприємства в товарах (сировині, матеріалах) та управління товарною пропозицією:

- дослідити сезонність реалізації товарів (робіт, послуг);
- сегментація ринку;
- організація та перспективи розвитку біржової діяльності;
- фактори, що впливають на формування товарної пропозиції;
- методичні підходи до комерційного регулювання асортиментної політики з метою створення умов для одержання необхідного розміру прибутку.
- основні і додаткові джерела поставки товарів по окремих товарних групах (або конкретному товару);
- система господарських зв'язків підприємства з постачальниками, порядок укладання договорів та методи контролю за їх виконанням;
- порядок розробки плану закупівель товарів;
- методи регулювання закупівель товарів, погодження обсягів закупівель і асортименту товарів, періодів поставки тощо.

4. Оцінка та перспективи розвитку біржової діяльності:

- аналіз особливостей формування попиту та пропозиції на біржовому й позабіржовому ринку;
- аналітичне вивчення, порівняння й обґрунтування механізму формування цін та біржових цін на продукцію;
- дослідження особливостей організації збуту продукції через біржовий ринок та обґрунтування доцільності його здійснення.

Орієнтовний тематичний план виробничої практики наведено в табл. 3.

Тематичний план та рейтингова оцінка виробничої практики з економіки підприємства

№	Зміст практики	Кількість	
		годин	кредитів
1.	Ознайомлення з правилами внутрішнього розпорядку господарства та розкладом робочого дня.	6	0,1
2.	Вивчення загальні організаційно-економічні умови господарювання. Вивчення статуту підприємства, основних установчих документів. Проаналізувати зразки укладених підприємством договорів на постачання та збут продукції, навести приклади.	10	0,2
3.	Дослідження організаційної структури підприємства та на основі проведеного дослідження розробити удосконалену оргструктуру. Провести аналіз ефективності функціонування управлінської структури підприємства.	12	0,3
4.	Здійснити аналіз основних показників господарської діяльності досліджуваного підприємства за останні 3 роки.	12	0,3
5.	Дослідити показники ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві, оцінити загальний фонд оплати праці та рівень заробітної плати.	10	0,2
6.	Визначити ефективність використання основного та оборотного капіталу підприємства.	10	0,2
7.	Дослідити витрати підприємства на виробництво основних видів продукції. Визначено собівартість продукції.	10	0,2
8.	Вивчити показники якості продукції, товарного	8	0,1

	асортименту, сезонності реалізації		
9.	Розрахувати показники ліквідності та платоспроможності, здійснити аналіз тенденцій їх змін за останні 3 роки.	10	0,3
10.	Здійснити оцінку показників ділової активності підприємства, провести аналіз рентабельності, узагальнено оцінив показники фінансового стану підприємства у звітному році.	10	0,2
11.	Дослідити мікроекономічні та макроекономічні чинники розвитку підприємництва, його конкурентного середовища, факторів, що впливають на ціноутворення в підприємстві і т.д.	10	0,2
12.	Дослідити особливості збутової та маркетингової політики підприємства, зокрема маркетингових рішень та їх ефективності; організації та управління логістичною діяльністю підприємства; товарної пропозиції; господарських зв'язків з постачальниками тощо	10	0,2
13.	Дослідити особливості організації збуту продукції через біржовий ринок та обґрунтування доцільності його здійснення.	10	0,2
14.	Визначити стратегію подальшого розвитку підприємства, спираючись на проведений SWOT – аналіз	10	0,3
15.	Підведення підсумків аналітичного дослідження, оформлення звіту	40	1,2
16.	Захист	2	1,8
	Всього	180	6

8. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

8.1. Після закінчення терміну практики студенти визначені форми контролю:

- здають диференційований залік;
- звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

8.2. По закінченню навчальної практики здобувачам вищої освіти виставляються оцінки за результатами перевірки щоденників, результатів виконання практичних завдань на ПК, індивідуальних завдань, якості оформлення та захисту звітів про виконання робіт з кожної теми і особистого спостереження викладача під час практики.

За необхідності з окремими здобувачами вищої освіти проводять співбесіду з питань самостійного виконання програми практики.

Підсумкова оцінка за практику з «Економіки підприємства» - диференційований залік.

Звіт про виконання індивідуального завдання захищається у останній день проведення практики. На захисті практики заслуховується доповідь про результати виконання індивідуальних завдань, а також проводиться співбесіда за основними питаннями практики.

За підсумками перевірки якості виконання індивідуальних завдань, їх захисту та оформлення звіту студенту виставляється оцінка за національною шкалою та рейтинговою оцінкою, яку керівник практики заносить до заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки студента.

8.3. Загальна і характерна форма звітності студента за виробничу практику – це подання письмового звіту, підписаного і оціненого безпосередньо керівником від бази практики.

Письмовий звіт разом з іншими документами, установленими університетом (щоденник, характеристика та інше), подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу.

Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів,

програми практики та індивідуального завдання. Оформлюється звіт за вимогами, які встановлює університет.

8.4. Звіт з практики захищається студентом (з диференційованою оцінкою) перед комісією, до складу якої входять керівники практики від вищого навчального закладу і, за згодою, від бази практики, викладачі кафедри, які викладали практикантам спеціальні дисципліни, представники навчальної частини, адміністрації ВНАУ.

Комісія приймає залік у студентів на базах практики в останні дні її проходження або в університеті протягом перших десяти днів семестру, який починається після практики.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента за підписами членів комісії.

8.5. Оцінка студента за практику враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом з його оцінками за результатом підсумкового контролю.

8.6. Студенту, який не виконав програму практики без поважних причин, може бути надано: право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених університетом. Студент, який востаннє отримав негативну оцінку по практиці, відраховується з вищого навчального закладу.

8.7. Підсумки кожної практики обговорюються на засіданнях кафедри, а загальні підсумки практики підводяться на Вчених радах факультетів та університету не менше одного разу протягом навчального року.

8.8. Оцінювання здійснюється за національною, чотирьохбальною шкалою та шкалою ECTS (табл. 4, 5)

Оцінка «відмінно» виставляється, якщо студент у повному обсязі та правильно виконав індивідуальні завдання, чітко й грамотно оформив звіт і захистив його.

Оцінка «добре» виставляється, якщо при виконанні індивідуального завдання з практики студент допустив від однієї до чотирьох несуттєвих помилок і не зміг їх виправити при захисті звіту.

Оцінка «задовільно» виставляється за правильне виконання не менше 50 % практичних завдань за умови, що студент у цілому правильно оформив і захистив звіт із оцінюваної теми.

Оцінка «незадовільно» виставляється у випадку, коли студент виконав менше 50 % практичного завдання, а також не представив до захисту звіт.

Таблиця 4.

Шкала підсумкової оцінки навчальної та виробничої практик

Сума балів за всі види робіт на практиці	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таблиця 5.

Розподіл балів оцінювання навчальної та виробничої практики

Параметр	Оцінювання
Проходження практики (виконання програми практики)	0–50
Оформлення результатів практики (індивідуальних завдань, звітів)	0–20
Засвоєння програми практики (диференційований залік, захист звітів)	0–30
Підсумок	100

9. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова А.О., Нікіфорова Л.О. Економіка підприємства. Навчальний посібник. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 218 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. / В.Г. Андрійчук - К.: КНУ, 2002. – 624 с.
3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779с.
4. Афанасьєв М.В. Економіка підприємства.: навч. посібник / М.В. Афанасьєв. – К. : Ліра К, 2013. – 664 с.
5. Бойчик І.М. Економіка підприємства : навч. посібник / І.М. Бойчик. – К. : Атіка, 2012. – 480 с.
6. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства: навч. посіб. / Т. Г. Васильців, О. І. Іляш, Н. Г. Міценко; за ред. д-ра екон. наук Т. Г. Васильціва. – К.: Знання, 2013. – 446 с.
7. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: навч. посібник / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погріщук. – 2-ге вид., перероб. та допов. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.
8. Дорошенко Г.С. Економіка підприємства: теорія і практикум: навч. посібник / Г.С. Дорошенко. – К : Ліра К, 2013. – 328 с.
9. Економіка підприємства: навчальний посібник / Л.О.Болтянська, Л.О.Андрєєва, О.І. Лисак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 668 с.
- 10.Калетнік Г.М. Управління регіональною продовольчою безпекою в умовах економічної нестабільності: монографія / Г.М. Калетнік, С.В. Козловської, Е.А. Кіреєва, О.Г. Підвальна. – Вінниця, 2015. – 252 с.
- 11.Ковальчук І.В. Економіка підприємства: Навч. Посіб. / І.В. Ковальчук. – К.: Знання, 2008. – 679с.
- 12.Круша П.В., Подвігіна В.І., Сердюк Б.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. / П.В. Круша, В.І.Подвігіна, Б.М.Сердюк. – К.: Ельга-Н, КНТ, 2007. – 780с.

- 13.Курган В.П. Економіка аграрних підприємств: Навчально-методичний посібник / В.П.Курган.-Суми: ВДТ «Університетська книга», 2008. – 270с.
- 14.Манів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. / З.О.Манів, І.М.Луцький. – К.: Знання, 2004. – 580с.
- 15.Мельник Л.Г. Економіка підприємства : навч. посібник / за за. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника. –К. : Ліра К, 2012. – 876 с.
- 16.Нестерчук Ю. О. Економіка підприємства : навч.-метод. посібник / Ю. О. Нестерчук, С. А. Сегеда. – Вінниця : Едельвейс і К, 2014. – 372 с.
- 17.Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 18.Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vous.vin.ua/>
- 19.Офіційний сайт фахового журналу «Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: efm.vsau.org
- 20.Петрига О.М. Економіка аграрного підприємства: навчальний посібник / О.М. Петрига, Т.І. Яворська, Ю.О. Прус; за ред. О.М. Петриги, Т.І. Яворської. – Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2016. – 498 с.
- 21.Планування діяльності підприємства : навч. посібник / [А. Ф. Бурик, О. М. Світовий, О. Г. Мачушенко, А. В. Роєнко, І. С. Кравець]. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 260 с.
- 22.Шаманська О.І. Основні напрямки підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства / О.І. Шаманська // Актуальні проблеми економіки, №6. – 2012. – С. 166-172.
- 23.Шаманська О.І. Сучасні підходи до оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства / О.І. Шаманська // Ефективна економіка, №3. – 2013. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
- 24.Шарко М. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Радкевич О. М. Економіка

- підприємства : навч. посіб. / М. В. Шарко, Н. В. Мешкова-Кравченко, О. М. Радкевич. – Херсон : Олді-плюс, 2014. – 436 с.
- 25.Шегда А.В. Економіка підприємства : підручник / А.В. Шегда. – К. : Знання, 2010. – 614 с.
- 26.Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посібник / Н. М. Яркіна. – К. : Ліра-К, 2013. – 497 с.

СПИСОК

**базових господарств, для проходження виробничої практики студентами
Вінницького національного аграрного університету**

№ з/п	Район	Село, місто	Назва господарства
1.	Барський район	с.Гармаки	СТОВ „Надія”
2.	-//-	с.Мальчівці	СФГ „Династія”
3.	-//-	с.Матійків	ТОВ „Матейківінвестагро”
4.	Бершадський район	с. М’якохід	ТОВ „Удич”
5.	-//-	с.Баланівка	ПрАТ "Зернопродукт"
6.	-//-	с.Устя	ТОВ „Устянське”
7.	-//-	с.Джулинка	ТОВ АФ "Джулинка"
8.	-//-	с.Маньківка	ТОВ „Лан”
9.	-//-	с.Осіївка	ТОВ „Осіївське”
10.	-//-	с.Поташня	ВАТ „Явір-агросервіс”
11.	Вінницький район	с. Михайлівна	СТОВ „Михайлівське”
12.	-//-	с. Бохоники	ДГ „Бохоницьке” Інституту кормів «Поділля” НААН
13.	-//-	сmt. Стрижавка	ПСП АФ „Батьківщина”
14.	-//-	с. Лука Мелешківська	ТОВ „АгарнаФрут Лука”
15.	-//-	с.Агрономічне	НДГ „Агрономічне” ВНАУ
16.	-//-	с. Пултівці	«Вінницькеоблплемпідприємство»
17.	-//-	м. Вінниця	ВАТ „Концернхлібпром”
18.	-//-	м. Вінниця	ВАТ „Вінницькийоліежиркомбінат”

19.	-//-	м. Вінниця	ТОВ „Авіс"
20.	-//-	сmt. Десна	„Вінницький КХП №2"
21.	-//-	м. Вінниця	ТОВ „АгрanaФрут Україна"
22.	Гайсинський район	с. Гранів	СВК „Нива"
23.	-//-	с.Ярмолинці	СВК „Трудівник"
24.	-//-	м. Гайсин	ТОВ Прод. Компанії „Зоря Поділля"
25.	-//-	с.Носівці	ПрАТ „Зернопродукт МХП"
26.	-//-	с.Краснопілка	ПрАТ „Зернопродукт МХП"
27.	Жмеринський район	с.Курилівці	ТОВ „Куриловецьке і К"
28.	-//-	с.Мала Жмеринка	ПСП „Агро Флора"
29.	-//-	с.Токарівка	ГПН „Укр. Terra Плюс"
30.	Іллінецький район	с.Тягун	СТОВ „Україна"
31.	-//-	с.Жорнище	СВАТ „Жорнище"
32.	-//-	с.Борисівка	СТОВ ім.Шевченка
33.	-//-	с.Кальник	СТОВ „РайффайзенАгро"
34.	-//-	м. Іллінці	ТОВ „Люстдорф"
35.	Калинівський район	с.Нападівка	ПОСП „Нападівське"
36.	-//-	с.Радівка	ПОСП „Радівське"
37.	-//-	м.Калинівка	ДПДГ „Артемiда"
38.	-//-	с.Корделівка	ДП ДГ „Корделівське"
39.	-//-	с.Уладівка	Уладівсько-Люлинецька ДСС
40.	Козятинський район	с. Вівсянки	СВК „Вівсяницький"
41.	-//-	с.Зозулинці	СТОВ „Хлібороб"

42.	-//-	с.Вернигородок	СТОВ „Вернигородське”
43.	-//-	с.Безіменна	ПрАТ „Зернопродукт МХП”
44.	Крижопільсь- кий район	смт Крижопіль	Філія „Крижопіль” ПрАТ ПК „Поділля”
45.	-//-	смт Крижопіль	СТОВ „Кряж і К”
46.	-//-	смт Крижопіль	ФГ „Флора А.А. ”
47.	-//-	с.Голубече	СТОВ „Кряж Агрр”
48.	Липовецький район	м.Липовець	ТОВ „Липовецьке”
49.	-//-	с.Щаслива	ТОВ „Щасливе”
50.	-//-	с.Брицьке	ПСП „Фортуна”
51.	-//-	смт Турбів	СВАТ „Турбівське”
52.	Літинський район	с.Уладівка	СТОВ „Перемога”
53.	-//-	с.Громадське	ВАТ Племзавод„Літинський”
54.	-//-	смт. Літин	ФГ „Фавор - ВГВ”
55.	-//-	смт. Літин	ФГ „Щербич”
56.	-//-	смт. Літин	Літинський молокозавод
57.	-//-	смт. Літин	Літинський м'ясокомбінат
58.	Мог.-Поділь- ський район	с.Вендичани	ПСП „Вікторія”
59.	-//-	м. Могилів- Подільський	ВАТ „Мог-Подільський маслозавод”
60.	-//-	м.Могилів- Подільський	ВАТ „Мог-Подільський консервний завод”
61.	Муровано- куриловець-кий район	с.Морозівка	ПП „Бонас”
62.	-//-	смт. Муровані Курилівці	СФГ „Стріла”

63.	-//-	с.Вище Ольчедаїв	ФГ „Велес Віта"
64.	Немирівський район	с.Гостинне	СТОВ „Нова господа"
65.	-//-	м. Немирів	ДП „Немирівспиртзавод"
66.	-//-	с.Рачки	ТОВ „Агро-Астра"
67.	Оратівський район	сmt. Оратів	ТОВ „Агробуд"
68.		с.Балабанівка	АКПП „Золота Нива"
69.	Піщанський район	с.Студена	СВК „Прогрес"
70.	-//-	с.Дмитрашівка	СВАТ „Сад України"
71.	-//-	сmt Піщанка	СВКП „Піщанський"
72.	Погребищенський район	с.Гопчиця	СФГ „Дружба"
73.	-//-	с.Бухни	ФГ „Бухнівське"
74.	-//-	с.Андрушівка	СТОВ „Зоря"
75.	-//-		
76.	Теплицький район	с.Росоша	ТОВ АФ „Росоша"
77.	-//-	с.Залужжя	СВК „Залузький"
78.	-//-	с.Соболівка	ФГ „Герасименко В.І."
79.	Тиврівський район	с.Красне	ТОВ „АФ Красне"
80.	-//-	с.Тростянець	ТОВ „Агро-Еталон"
81.	-//-	с.Селище	СВК „Селищанський"
82.	-//-	с.Рахни Польові	СФГ «Україна»
83.	Томашпільський район	с.Високе	ПСП „Перемога"
84.	-//-	сmt Томашпіль	ПрАТ „Агрокомплекс" Зелена

			долина"
85.	Тростянець-кий район	с.Демидівка	ПрАТ „Зернопродукт"
86.	-//-	с.Капустяни	СТОВ „Колос"
87.	-//-	с.Летківка	АКПП „Перемога"
88.	-//-	смт Тростянець	АКПП „Україна - Т"
89.	-//-	м. Ладижин	ПрАТ „Зернопродукт"
90.	Тульчинський район	с.Ш.Копіївська	СВАТ „Дружба"
91.	-//-	с.Дранка	ПСП „Зоря"
92.	-//-	м. Тульчин	ТОВ „Тульчинм'ясо»
93.	-//-	м. Тульчин	ТОВ „Тульчинський маслосирзавод"
94.	Хмільницький район	с.В. Митник	філія ім. Мічуріна ПрАТ „Зернопродукт МХП"
95.	-//-	с.Томашпіль	АПНВП „Візит"
96.	-//-	с.Березна	Філія „Південий Буг" ТОВ СП „Нібулон"
97.	-//-	с.Жданівка	ТОВ „Хмільницьке"
98.	Чернівецький район	с.Борівка	СТОВ „Росія"
99.	-//-	с.Борівка	СФГ „Оріон"
100.	-//-	с.Біляни	СТОВ „Урожай"
101.	Чечельницький район	с.Стратіївка	ТОВ „Стратіївський агро резерв"
102.	-//-	с.Ольгопіль	СТОВ „Ольгопіль"
103.	-//-	с.Вербка	СТОВ АФ „Вербка"
104.	-//-	с.Каташин	СТОВ „Україна-О"
105.	Шаргородський	с.Михайлівка	ПП „Золотий колос,"

	район		
106.	-//-	с.Козлівка	СТОВ „Хлібороб”
107.	-//-	с.Джурич	СТОВ „Мрія”
108.	-//-	с.Юхимівка	ПП „Юхимівське”
109.	-//-	м. Шаргород	Шаргородський молокозавод
110.	Ямпільський район	с.Безводне	СТОВ „Нива”
111.	-//-	с.Буша	СТОВ „Буша”
112.	-//-	с.Пороги	СВК „Поділля”
113.	-//-	с.Тростянець	ПОП „Рідний край”

Програмно-методичне видання

Шаманська Олена Ігорівна

Кіреєва Елеонора Андріївна

Брояка Антоніна Анатоліївна

Хасцька Ольга Петрівна

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА

практичної підготовки студентів першого освітнього рівня (бакалавр) денної
форми навчання

галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076

«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Підписано до друку _____ квітень 2018 _____.

Формат А5.

Умовн.-друк. аркушів _____ 1,7 _____.